

Тема 6. Логічні основи теорії аргументації

План лекції:

1. Поняття про аргументацію.
2. Доведення та його види.
3. Критика та її види. Спростування як окремий випадок критики.
4. Правила, помилки, хитрощі в аргументації та критиці.

Теорія аргументації -

це система способів та правил побудови обґрунтування логічної прийнятності (чи неприйнятності) певного гіпотетичного положення

Доведення -

це логічна операція, що полягає в обґрунтуванні істинності деякого положення шляхом його демонстративного виведення з інших думок, істинність яких встановлена раніше або є очевидною

Структура доведення:

- 1) Теза (положення, істинність якого підлягає обґрунтуванню);
- 2) Аргументи (попередньо доведені чи самоочевидні судження, на підставі яких обґрунтовують тезу);
- 3) Демонстрація (ланцюг умовиводів, що пов'язують аргументи з тезою).

Пряме доведення:

Полягає у безпосередньому виведенні тези з наявних аргументів (тобто без посередництва будь-яких додаткових припущень)

Схема прямого доведения:

$$A_1, A_2, \dots, A_n \longrightarrow \dots T$$

Непряме доведення:

Передбачає обґрунтування істинності тези шляхом відхилення припущення антитези на підставі її логічного зведення до абсурду (взаємовиключних наслідків)

Схема непрямого доведения:

$$\frac{A_1, A_2, \dots, A_n}{\overline{T(p.)} \rightarrow C \dots \overline{C} \rightarrow T}$$

Спростування -

це логічна операція, що полягає в обґрунтуванні хибності тези шляхом логічного виведення її заперечення з наявних аргументів

Правила тези:

- 1) Теза не повинна містити в собі взаємовиключних елементів;
- 2) Теза має бути сформульованою в логічно однозначній мовній формі;
- 3) Теза не повинна змінювати своїх логічних характеристик протягом аргументації.

Правила аргументів:

- 1) Кожен аргумент має бути істинним судженням;
- 2) Істинність кожного аргументу не повинна бути логічно залежною від самої тези;
- 3) Система аргументів має бути достатньою для однозначного прийняття чи відхилення тези;
- 4) Аргументи не повинні логічно виключати один одного.

Правило демонстрації:

На кожному кроці побудови демонстрації мають використовуватись лише такі схеми міркувань, що забезпечують необхідність впливання висновків із заданих підстав.

Паралогізми -

це такі логічні помилки в аргументації (пов'язані з порушенням її правил), що мають ненавмисний характер (спричинені логічною недбалістю чи недостатнім рівнем аналітичної культури мислення).

Софізми -

свідомі порушення правил аргументації з метою введення опонента в оману при обґрунтуванні хибної (однак у певному відношенні “вигідної”) тези.

Парадокси -

це різновид помилкової аргументації, в процесі якої суперечливі висновки отримуються не через порушення її правил, а в силу “позапредметного” застосування певних логічних засобів її побудови.